

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ชาติพันธุ์นิยมในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือพิมพ์ไทย" มีแนวคิดเบื้องต้นว่า การนำเสนอข่าวหรือข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย คนลาว หรือความสัมพันธ์ไทย-ลาวในหนังสือพิมพ์ไทย ไม่ได้สะท้อนจากเหตุการณ์จริงเสมอไป แต่ข่าวหรือข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ไทย จะผ่านการกลั่นกรองจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อหนังสือพิมพ์ โดยปัจจัยที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจก็คือ แนวคิดชาติพันธุ์นิยม (racism) ชาตินิยม (nationalism) และปัจจัยด้านสถานการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในขณะนั้น ดีหรือขัดแย้งเพียงไร

กล่าวอีกนัยหนึ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ จะช่วยตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับทัศนคติทางทฤษฎีทางทฤษฎีหลายคนได้อธิบายไว้ว่า สื่อมวลชนมิได้สะท้อนภาพของเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมเสมอไป แต่เป็น "ผู้สร้างภาพ" ความจริงมากกว่า เช่น จากการประมวลข้อค้นพบบางประการของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความ เป็นจริงในสังคมโดยสื่อมวลชน พบว่าเนื้อหาของสื่อมวลชนมีแนวโน้มที่จะเสนอเรื่องราวของคนระดับสูง มีสถานภาพและอำนาจ, เนื้อหาของสื่อมวลชนมักสื่อให้เห็นความลำเอียงที่มีต่อประเทศหรือสถานที่บางแห่ง และเนื้อหาของสื่อมวลชนมักจะให้ภาพที่ดูเป็นพิมพ์เดียวกัน (stereotype) ของคนบางกลุ่ม และภาพเหล่านั้นเสนออย่างคับแคบ มีแง่มุมเดียวและซ้ำซาก เป็นต้น

ในฐานะที่ประเทศไทยลาวเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับไทยมากที่สุด มีความผูกพันกันมายาวนานในทางประวัติศาสตร์ และมีความขัดแย้งกับไทยในหลายด้านเป็นระยะ ๆ เช่น ความขัดแย้งเรื่องการปักปันเขตแดน ความขัดแย้งเรื่องสิทธิการปกครอง ในขณะที่บางช่วงก็เป็นมิตรประเทศที่รักใคร่และร่วมมือกันเป็นอย่างดี ประกอบกับคำว่า "ลาว" มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสังคมไทยที่แสดงถึงความต้อยกว่า ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาการเสนอภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดในทางทฤษฎีทางทฤษฎีทางทฤษฎี โดย

เฉพาะเนประ เติ้น เรื่องสื่อมวลชนกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคมและชาติพันธุ์นิยม

แนวคิดดังกล่าว นำไปสู่การตั้งปัญหาวิจัย เพื่อให้ทิศทางของการวิจัยชัดเจนยิ่งขึ้นได้ดังนี้

1. ภาพลักษณ์และแบบฉบับของประเทศไทยลาวและชาวลาวในหนังสือพิมพ์ไทย เป็นอย่างไรบ้าง?
2. ภาพลักษณ์ของประเทศไทยลาวและชาวลาวในหนังสือพิมพ์ไทย ในระหว่างปีพ.ศ. 2528-2537 มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร มีตัวแปรใดบ้างที่ทำให้ภาพลักษณ์ของลาวเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลง
3. เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาวเปลี่ยนแปลง ทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยลาวและชาวลาวในหนังสือพิมพ์ไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร?
 - 3.1 เมื่อความสัมพันธ์ไทยลาวดำเนินไปด้วยดี ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยเป็นอย่างไร?
 - 3.2 เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวมีความขัดแย้ง ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยเป็นอย่างไร?
4. จากการศึกษาภาพลักษณ์ของลาว จะพบอิทธิพลของแนวคิดชาติพันธุ์นิยมในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยลาวในหนังสือพิมพ์หรือไม่ อย่างไร?

ผู้วิจัยจะตอบคำถามวิจัย ด้วยข้อสรุปดังต่อไปนี้

ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย

ก่อนที่จะตอบคำถามว่า หนังสือพิมพ์ไทยนำเสนอภาพลักษณ์และแบบฉบับของคนลาวและประเทศไทยลาวอย่างไรบ้างนั้น จะให้ภาพโดยรวมก่อนว่า หนังสือพิมพ์ไทยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลาวอย่างไร โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปริมาณและรูปแบบในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาว, ประเพณีและประเพณีของลาวเกี่ยวกับลาว, พาดหัวและหัวข่าวเกี่ยวกับลาว และแหล่งข่าวที่นำ

เสนอข่าวเกี่ยวกับลาว โดยได้จากการสุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์ไทย 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐและสยามรัฐ ในระหว่างปีพ.ศ. 2528-2537 ผลปรากฏว่า ได้ข่าวที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศลาวและคนลาวทั้งหมด 198 ชิ้น

ปริมาณและรูปแบบในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาว

พบว่า ไทยรัฐและสยามรัฐมีปริมาณข่าวเกี่ยวกับลาวไม่แตกต่างกันนัก (ไทยรัฐ 97 ชิ้น สยามรัฐ 101 ชิ้น) ในขณะที่ปีพ.ศ. 2531 เป็นปีที่มีปริมาณข่าวเกี่ยวกับลาวมากที่สุด เพราะเป็นปีที่เกิดสงครามระหว่างไทยกับลาวด้วยกรณีพิพาทเรื่องเขตแดน ซึ่งนับเป็นสงครามครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของประวัติศาสตร์ไทยลาว รองลงมาคือปีพ.ศ. 2532 อันเป็นปีที่ไทยและลาวเริ่มฟื้นฟูความสัมพันธ์กันยกใหญ่หลังยุติสงคราม ส่วนปีที่มีการเสนอข่าวมากที่สุดเป็นอันดับสาม คือปีพ.ศ. 2537 ซึ่งมีเหตุการณ์เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่สะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว แน่นแฟ้นที่สุดเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์

ส่วนรูปแบบการนำเสนอ พบว่า หนังสือพิมพ์เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลาวในรูปแบบของข่าวมากที่สุด รองลงมาเป็นคอลัมน์ และรายงาน โดยที่ส่วนมาก ข่าวและคอลัมน์หรือบทความเกี่ยวกับลาวมักจะอยู่ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 80.8) โดยมีข่าวที่นำเสนออยู่ในหน้าแรกเพียง 19.2 เท่านั้น

หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับให้ความสำคัญกับข่าวเกี่ยวกับลาวที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับไทยมากที่สุด เช่น การเยือนประเทศไทยและลาวของผู้แทนทั้งสองประเทศ การเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์ หรือการสงคราม นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ไทยยังให้ความสำคัญกับข่าวที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของไทยมากเช่นกัน โดยเฉพาะจากกรณีการนำเสนอข่าวเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนของนักธุรกิจไทยในลาว

หัวข้อข่าวและหัวเรื่อง

พาดหัวและหัวเรื่อง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในข่าว ซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์ของ ลาวให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านได้ ด้วยขนาดที่ใหญ่ กินเนื้อที่หลายคอลัมน์ ตัวอักษรโต ข้อความสั้น กระชับ สรุปเนื้อหาของข่าวทั้งหมด จากการศึกษาพาดหัวและหัวเรื่องเกี่ยวกับประเทศลาว ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทย ได้ข้อสรุปว่า พาดหัวและหัวเรื่องให้ภาพของคนลาวและประเทศลาว ไว้ดังนี้

- เป็นเพื่อนบ้านและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทย โดยในพาดหัวมีการใช้คำว่า "เจรจา" "บุกลาว" "เยือนลาว" "ลุยลาว" "ลาวมาไทย" "มิตรภาพ" "บ้านพี่เมืองน้อง" "ไว้บ่อยที่สุด"

- เป็นประเทศหนึ่งที่มีภาคอินโดจีน โดยมีคำว่า "ญวน" "เวียตนาม" "กัมพูชา" "เขมร" ปรากฏอยู่ในพาดหัวบ่อยเป็นพิเศษ รวมทั้งคำว่า "อพยพ" "ลี้ภัย" "เรพพูจี" ก็สะท้อนให้เห็นภาพ ลักษณะบางด้านของประเทศในกลุ่มอินโดจีน นอกเหนือจากความเป็นสังคมนิยม

- เป็นปัจจัยหนึ่งของปัญหาด้านความมั่นคงของไทย โดยมีคำว่า "การแก้ปัญหาชายแดน" "เปิดพรมแดน" "บ้านร่มเกล้า" "ทหาร" ซึ่งล้วนเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเขตแดนและความ มั่นคงของไทยทั้งสิ้น

- เป็นแหล่งการค้าและการลงทุนของไทย จะเห็นได้จากคำว่า "การค้า" "การลงทุน" "การเงิน" "ธนาคาร" "บัตรเครดิต" ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ไทยให้ความสนใจข่าว เกี่ยวกับลาวในประเด็นเชิงธุรกิจการค้ามากเช่นเดียวกัน

- สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับลาวโดยที่ได้รับการเอ่ยชื่อในพาดหัวบ่อยเป็นพิเศษ เป็นผู้นำทหารและผู้นำรัฐบาลในระดับสูง เช่น นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ "บิ๊กจิว" พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และพล.อ.สีสะหวาด แก้วบุญพันธ์ ในขณะที่พาดหัวและหัวเรื่องของ หนังสือพิมพ์ไทย ไม่มีการเอ่ยถึงประชาชนธรรมดาของลาวเลย มีเพียงภาพของ "ผู้อพยพ" "ผู้ ลี้ภัย" "เรพพูจี" เท่านั้นที่ผู้อ่านไทยได้รู้จักเกี่ยวกับลาว

ในขณะที่ "เวียงจันทน์" ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศลาวได้รับการพูดถึงบ่อยที่สุดใน

พาดหัว แสดงให้เห็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของลาวว่าอยู่ในเวียงจันทน์ เมืองหลวงมากที่สุด

แหล่งข่าว

จากการวิเคราะห์แหล่งข่าวที่ให้ข่าวเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย ได้ข้อสรุปดังนี้

-แหล่งข่าวลาวถูกหนังสือพิมพ์ไทยอย่างน้อยกว่าแหล่งข่าวไทย และหากถูกอ้างก็จะเป็นประเด็นที่ไม่กระทบกระเทือนกับภาพลักษณ์ของไทยมากนัก

-บุคคลที่มีส่วนในการอธิบาย ให้ข้อมูล แสดงทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องของชาวลาวและประเทศลาว รวมทั้งให้ความเห็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ลาวมากที่สุด ก็คือคนระดับนำของประเทศ รวมถึงข้าราชการ นักการเมือง ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทหาร

-คนธรรมดาได้รับการอ้างเป็นแหล่งข่าวน้อยมาก ทั้งคนไทยและลาว โดยเฉพาะคนลาว แม้แต่ประเด็นข่าวเรื่องการอพยพ หรือผู้อพยพลี้ภัยชาวลาวจะได้รับการนำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทยมาก แต่ผู้อพยพชาวลาวก็ไม่เคยได้เป็นแหล่งข่าวพูดถึงปัญหาของตนเองเลยสักครั้ง มีเพียงข้าราชการหรือผู้นำรัฐบาลไทยเท่านั้นที่เป็นผู้อธิบายปัญหาของผู้อพยพ

ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย

จากผลการลงรหัสภาพลักษณ์ที่เป็นลบและบวกของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย พบว่า ในรอบ 10 ปีของการศึกษา หนังสือพิมพ์ไทยทั้งสองฉบับ คือ ไทยรัฐและสยามรัฐ นำเสนอภาพลักษณ์ของลาวที่เป็นลบมากกว่าเป็นบวก คือ เสนอภาพด้านลบของลาวถึงร้อยละ 66.54 ในขณะที่เสนอภาพลักษณ์ด้านบวกเพียงร้อยละ 33.46 เท่านั้น โดยในปีพ.ศ. 2531 และ 2537 มีการนำเสนอภาพลักษณ์ทั้งบวกและลบมากกว่าปีอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากมีเหตุการณ์ที่กระทบความสัมพันธ์ไทย-ลาวมาก คือ กรณีสงครามบ้านร่มเกล้า และการเปิดสะพานมิตรภาพข้ามแม่น้ำโขง โดยในปีพ.ศ. 2531 ภาพลักษณ์ของลาวจะเป็นลบมากกว่าบวก ส่วนปี 2537 มีภาพลักษณ์ด้านบวกมากกว่าลบ

เมื่อวิเคราะห์ย่อยลงไปโดยแยกภาพลักษณ์บวกและลบออกเป็นภาพลักษณ์ด้านต่าง ๆ เช่น เป็นที่เบียดเบียน ด้อยพัฒนา ไม่จริงจัง ฯลฯ พบว่าภาพลักษณ์ด้านบวกมีน้อยกว่าด้านลบ คือ ภาพลักษณ์ด้านบวกมีเพียง 11 ภาพลักษณ์ ในขณะที่ด้านลบมีถึง 34 ภาพลักษณ์ และจากตาราง 5.4 พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยเน้นภาพลักษณ์ของลาวในฐานะที่เป็นพี่น้องกับไทยมากที่สุด รองลงมาคือ ภาพลักษณ์ของการไม่สร้างมิตรภาพกับไทย และตามด้วยภาพลักษณ์ของลาวในฐานะที่เป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทย

โดยสรุปก็คือ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยจะได้รับรู้ภาพลักษณ์ของลาวในด้านลบมากกว่าด้านบวก และความรู้เกี่ยวกับคนลาวและประเทศลาวก็ถูกจำกัดอยู่ในวงของการเป็นประเทศเพื่อนบ้านกับไทย มีประวัติศาสตร์ที่ผูกพันกับไทยมายาวนาน มีลัทธิการปกครองที่แตกต่างจากไทย เป็นชาติที่ด้อยพัฒนากว่าไทย มักจะมีความขัดแย้งในด้านความสัมพันธ์กับไทยเป็นบางครั้ง และลาวมักจะเป็นฝ่ายที่รุกร้าเขตแดนไทย และแก้ปัญหาด้วยการทำสงครามและโจมตีให้ร้ายไทย นอกจากนี้ ยังเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาไทยด้านเศรษฐกิจ และเป็นแหล่งลงทุนและทำธุรกิจของไทย มีผู้อพยพจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาเป็นภาระให้ไทย เป็นต้น

ภาพลักษณ์ที่แตกต่างระหว่างในรอบ 1 ทศวรรษ

จากการวิจัยพบว่า ในรอบ 10 ปีของการศึกษาภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย พบว่า แนวโน้มของการนำเสนอภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย มีแนวโน้มที่คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น คือ จากช่วง 5 ปีแรกที่ส่วนใหญ่เป็นภาพลักษณ์ที่เป็นลบ เริ่มจะมีความเป็นบวกมากขึ้นในช่วงหลังของทศวรรษ

เมื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ที่เป็นบวกและลบ ระหว่างช่วงครึ่งทศวรรษแรกและครึ่งทศวรรษหลัง พบว่าในช่วงปี 2528-2532 หนังสือพิมพ์ไทยเสนอภาพลักษณ์บวกเพียงร้อยละ 25.2 แต่เสนอภาพลักษณ์ลบถึง 71.8 ในขณะที่ช่วงปี 2533-2537 มีภาพลักษณ์บวกถึงร้อยละ 50.9 และมีภาพลักษณ์ลบเพียงร้อยละ 49.1

เมื่อวิเคราะห์ละเอียดลงไปอีก จะพบว่า ภาพลักษณ์ในกลุ่มที่เป็นลบซึ่งเคยปรากฏในช่วง

ครั้งที่สองพบว่ามีให้เห็นเลยในหน้าหนังสือพิมพ์ของช่วงปี 2533-2537 โดยเฉพาะภาพลักษณะที่มองเห็นลาวเป็นศัตรู เช่น ภาพลักษณะของความตื้อแพ่ง, เจมตีให้ร้ายไทย, ไม่ให้ความร่วมมือ, ไม่จริงจัง, ไม่มีมารยาท, กระจายสงคราม, เป็นศัตรู, เอาเปรียบ, สร้างความแตกแยก, เจ้าเล่ห์เพทุบาย, คุยโว ปากหวาน พุดมาก

หรือภาพลักษณะของลาวในฐานะที่เป็นผู้บั่นทอนความมั่นคงของไทยลดจาก 22 ครั้ง มาเป็น 2 ครั้ง ภาพลักษณะเริ่มมนุษยธรรม, เหวอร้ายจาก 5 ครั้งมาเป็น 1 ครั้งในช่วงทศวรรษหลังสะท้อนให้เห็นว่าประเด็นข่าวเรื่องลาวในฐานะที่เป็นศัตรูและขัดแย้งกับไทย บ่อนทำลายความมั่นคงของไทย ลดลงมากในช่วงครึ่งทศวรรษหลังของการศึกษา เช่นเดียวกับภาพลักษณะด้านลบกลุ่มอื่น ๆ ของลาวก็ลดลงเหมือนกัน คือ ภาพลักษณะของความเป็นคอมมิวนิสต์, สังคมนิยม ภาพของการสมคบประเทศที่สาม ภาพของนักโฆษณาชวนเชื่อ

ส่วนภาพลักษณะที่เป็นบวกของลาวก็เพิ่มมากขึ้น เช่น ภาพลักษณะของความผูกพันกับประเทศไทย, การให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ, เป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ, มีวัฒนธรรมดีงาม, ให้ความร่วมมือ เพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งทศวรรษหลังมากกว่าครึ่งแรก

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว กับภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย

แม้ว่าแนวคิดหลักที่ส่งอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย ที่งานวิจัยชิ้นนี้ตั้งใจจะศึกษา คือ แนวคิดเรื่อง "ชาติพันธุ์นิยม" แต่ตัวแปรด้านสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว ก็เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ที่เป็นบวกและลบซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรนี้ เป็นสิ่งที่คาดว่าจะพบอยู่แล้ว แต่ภาพลักษณ์บางประการที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรนี้ จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่อิทธิพลของตัวแปรอื่น คือ ชาตินิยมและชาติพันธุ์นิยม

เมื่อแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์ออกเป็นช่วง ๆ และนำภาพลักษณ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ พบว่า สอดคล้องกันเป็นอันดี จนทำให้สรุปได้ว่า การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย ได้รับอิทธิพลจากสถาน

การผลักดันความสัมพันธ์ในช่วงนั้น ๆ กล่าวคือ หากความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวเป็นไปได้ดี ภาพลักษณ์ของลาวก็จะเป็นบวก แต่หากความสัมพันธ์มีความขัดแย้ง ภาพลักษณ์ของลาวก็จะเป็นลบ

ซึ่งผู้วิจัยแบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย เปรียบเทียบกับสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้

1. ช่วงก่อนสงครามชายแดน (พ.ศ. 2528-2530)

ก่อนหน้านั้น คือช่วงปีพ.ศ. 2527 ความสัมพันธ์ไทย-ลาวไม่ค่อยราบรื่นนัก คือ รัฐบาลลาวได้กล่าวหาว่า ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลลาวประมาณ 9,000 คน ได้รับการสนับสนุนและฝึกหัดจากจีนและไทย ในขณะที่เดียวกับที่รัฐบาลลาวปฏิเสธข้อกล่าวหาจากไทยว่าลาวให้การฝึกหัดอบรมและสนับสนุนพรรคฯใหม่ ซึ่งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ไทยสายใหม่ที่แตกแยกจากพรรคเดิมไปสนับสนุนกลุ่มประเทศเวียดนามและโซเวียต สะท้อนให้เห็นว่า ระหว่างไทยกับลาวมีความไม่ไว้วางใจกันตลอดเวลา

นอกจากนี้ ปัญหาผู้อพยพลี้ภัยจากลาวมาฝั่งไทยได้เพิ่มมากขึ้น ประมาณว่า มีผู้ลี้ภัยชาวลาทั้งหมดกว่า 30,000 คนที่หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยในปีพ.ศ. 2527 เปรียบเทียบกับปีพ.ศ. 2526 ที่มีผู้อพยพลาวเข้ามาในเมืองไทยเพียง 7,491 คนเท่านั้น

นอกจากนี้ ไทยกับลาวยังมีปัญหากระทบกระทั่งกันตามพรมแดนของทั้งสองประเทศมาโดยตลอด สาเหตุเนื่องเพราะหลังจากที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์เมื่อปีพ.ศ. 2518 ทางให้มีปัญหาลักลอบขนสินค้าข้ามพรมแดน ลักขโมยและปล้นทรัพย์ระหว่างประชาชนทั้งสองฝ่าย การขัดผลประโยชน์กันของผู้ลักลอบค้าของเถื่อน การละเมิดพรมแดนของทหารทั้งสองฝ่ายและปัญหาเรื่องแนวเขต ทำให้เกิดการยิงกันและปะทะกันของทหารลาวและทหารไทยตามพรมแดนอยู่เนือง ๆ โดยเฉพาะปีละหลายสิบครั้ง โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาทพรมแดนเรื่อง 3 หมู่บ้าน มีผลทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศตึงเครียดตลอดระยะเวลาครึ่งหลังของปีพ.ศ. 2527

อุปสรรคที่สำคัญระหว่างความสัมพันธ์ของลาว-ไทยที่เคยเป็นบ้านพี่เมืองน้องมาแต่โบราณ

เกิดขึ้นเมื่อลาวถูกบีบบังคับโดยเวียดนามให้เข้าข้างฝ่ายเวียดนามและโซเวียตในปัญหาแกมพูชา ซึ่งนโยบายของลาวที่สนับสนุนเวียดนาม โซเวียต และรัฐบาลเฮงสัมรินในแกมพูชาที่ ขัดแย้งกับนโยบายต่างประเทศของไทย ทำให้ประเทศไทยจำกัดจุดผ่านแดนไทย-ลาวลงเหลือเพียง 3 จุด และประกาศกำหนดสินค้ายุทธปัจจัยถึง 273 ชนิดห้ามไม่ให้ส่งเข้าไปในลาว ซึ่งนโยบายนี้ทำให้ลาวไม่พอใจ เพราะก่อให้เกิดความขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคในลาวเป็นอย่างมาก¹

ต่อมาในปีพ.ศ. 2528 ความขัดแย้งอย่างรุนแรง เรื่องการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่สามหมูป้านยังคงอยู่ รัฐบาลไทยเชื่อว่า การประชุมเจรจาแก้ปัญหาเมื่อปี 2527 ล้มเหลวทั้งสองครั้ง เพราะเวียดนามได้ยุแหย่ลาวไม่ให้ประนีประนอมกับไทย เพื่อต้องการทำลายชื่อเสียงของไทย

ความสัมพันธ์เลวอีกเมื่อมีการเปิดโปงปัญหาเรื่องลาวให้การสนับสนุนแก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทย โดยรัฐบาลลาวและเวียดนามจะส่งทหารมาโจมตีภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเพื่อปลดปล่อยประเทศไทยให้เป็นคอมมิวนิสต์อีกประเทศ แผนการดังกล่าวได้ถูกน.ต.ประสงค์ สุ่นศิรินำมาเปิดเผย

โดยสรุปก็คือว่า ไทยและลาวยังไม่มี ความไว้วางใจกันและกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเจรจาปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²

สถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวในช่วงครึ่งปีแรกของปีพ.ศ. 2529 ก็ยังไม่สู้ดีนัก เนื่องจากยังมีอุปสรรคสำคัญปัญหาเกี่ยวกับดินแดน 3 หมูป้าน สินค้ายุทธปัจจัย 273 ชนิด และปัญหาผู้อพยพลาว รวมทั้งขบวนการฝ่ายขวาติดอาวุธที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ลาวบางส่วนที่หลบซ่อนอยู่ในเขตไทย ในขณะเดียวกัน ไทยก็กล่าวหาว่าลาวให้การช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ไทยกลุ่มดาวเขียวหรือพรรคใหม่ ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายยังคงมีการโจมตีกันทางวิทยุ และเกิด

¹สุรชัย ศิริไกร, "ลาว", เอเชียรายปี 2528/1985 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

²สุรชัย ศิริไกร, "ลาว", เอเชียรายปี 2529/1986 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

การปะทะตามพรมแดนเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่เสมอ¹

ในช่วงนี้ ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยจึงไม่ค่อยดีนัก สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่ไม่ค่อยราบเรียบดังที่กล่าวมา ภาพลักษณ์ของลาวมักจะปรากฏในฐานะผู้ที่ประสงค์จะรุกรานอธิปไตยของไทย เป็นผู้ไม่ปรารถนาดี และมีภาพลักษณ์ของความเป็นคอมมิวนิสต์ การคบกับประเทศเวียดนามเพื่อรวมใจมติไทย และท่าทีของหนังสือพิมพ์ไทยก็ไม่ไว้วางใจลาวอย่างชัดเจน รวมทั้งภาพลักษณ์ของชาวลาวในฐานะผู้อพยพ ซึ่งเป็นภาระอันหนักอึ้งของประเทศไทยอย่างไม่มีรู้จักจบสิ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีความหวาดระแวงต่อกัน แต่ความผูกพันกันมาแต่สมัยประวัติศาสตร์ ทำให้หนังสือพิมพ์ไทยยังเสนอภาพลักษณ์ของลาวในฐานะที่เป็นบ้านพี่เมืองน้องกับไทยเสมอ แม้จะมีความแตกต่างในด้านลัทธิการเมืองอย่างไรก็ตาม

2. ช่วงสงครามชายแดนและปรับความสัมพันธ์ (พ.ศ. 2531-2532)

หลังจากที่การเจรจาเรื่องเขตแดนล้มเหลวถึง 2 ครั้งในช่วงที่ผ่านมา ประกอบกับเกิดปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับดินแดนในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ทำให้เกิดการสู้รบกันอย่างรุนแรงระหว่างทหารลาวและทหารไทยในช่วงปลายปีพ.ศ. 2530 ต่อเนื่องมาจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 บรรยากาศของการร่วมมือทางการค้าที่แสดงแนวโน้มที่ดีจึงซบเซาลง

ความร่วมมือทางการค้า ตลอดจนความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะใช้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกัน ไม่อาจสร้างบรรยากาศที่ดีทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายได้ การสู้รบระหว่างทหารลาวและไทยยืดเยื้อนานกว่าเดือน และทั้งสองฝ่ายได้กล่าวหากันและกันว่าเป็นผู้ก่อความรุนแรง โดยมีการปลุกระดมมวลชนเข้าสนับสนุนด้วย

¹สุรชัย ศิริไกร, "ลาว", เอเชียรายปี 2530/1987 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

การสู้รบครั้งใหญ่รุนแรงที่สุดในรอบ 12 ปีที่ผ่านมาของการปะทะกันตามชายแดนระหว่างไทยและลาว และความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยในช่วงสงครามนี้ จึงถือว่าเสื่อมทรามลงอย่างรุนแรงที่สุดนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 เป็นต้นมา¹

เช่นเดียวกับภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยในช่วงดังกล่าว ก็นับได้ว่ามีภาพลักษณ์ที่เป็นลบมากที่สุดในช่วงระยะเวลา 10 ปีของการศึกษา คือ เป็นผู้กระหายสงคราม เป็นผู้รุกร้าอธิปไตยไทย มีภาพของการสนับสนุนจากประเทศเวียดนาม ในขณะที่ภาพของทหารไทยเป็นบวก เป็นวีรบุรุษ และมีการใช้แนวคิดชาตินิยมมาปลุกกระดมผู้อ่านให้เกิดความรักชาติอีกด้วย

ต่อมา การสู้รบระหว่างลาว-ไทยในปัญหาข้อพิพาทเรื่องชายแดนบ้านร่มเกล้า ก็ยุติลงด้วยการเจรจาทางการทูตระหว่างผู้นำทหารของไทยและลาว ได้แก่พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และพล.อ.สีสะหวาด แก้วบุนพัน ซึ่งเห็นชอบกับนโยบายแก้ปัญหาชายแดนโดยสันติวิธี

หลังจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทยก็พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นไปอีก เมื่อพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณได้เป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม และได้กำหนดนโยบายที่สำคัญต่อภูมิภาคอินโดจีน คือ นโยบายเปลี่ยนสมรภูมิอินโดจีนให้เป็นตลาดการค้า และการเยือนลาวของนายกฯหลังจากสงครามสงบ รวมทั้งการออกแถลงการณ์ร่วมซึ่งประกาศตกลงที่จะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ รวมทั้งข้อตกลงที่จะสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมสองประเทศ นับเป็นการเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์อันดี

นโยบายนี้ มีผลให้ไทยเปิดพรมแดนการค้าหลายแห่ง เศรษฐกิจในภาคอีสานดีขึ้น ลาวเริ่มเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองและเปิดประเทศสนับสนุนการลงทุนในประเทศตนหลังจากนั้นด้วย²

¹สรชัย ศิริไกร, "ลาว", เอเชียรายปี 2531/1988 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

²สรชัย ศิริไกร, "ลาว", เอเชียรายปี 2532/1989 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ในขณะที่ปัญหาพรมแดนที่เคยขัดแย้งและนำไปสู่ความเสียหาย ได้ถูกนำเข้าสู่กระบวนการแก้ไขที่เป็นจริงเป็นจังมากขึ้น และในปีนี้ รัฐบาลไทยแสดงเจตจำนงที่ชัดเจนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-ลาวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงได้ประกาศยกเลิกการสินค้ายุทธปัจจัยทั้งหมด

นอกจากนี้ นักวิชาการลาวไทยยังได้เดินทางไปมาหาสู่ มีความร่วมมือกันทางวิชาการมากขึ้น และในโอกาสฉลองครบรอบ 14 ปีของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บรรดาผู้นำลาวก็ได้ให้คำมั่นว่าจะดำเนินความสัมพันธ์กับไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นเสมือน "บ้านพี่เมืองน้อง" ของลาว ให้ดียิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ชนชั้นปกครองบางกลุ่มก็ออกมากล่าวหาไทยว่า ไทยไม่สามารถจะเอาชนะลาวด้วยกำลังอาวุธ จึงพยายามใช้ยุทธศาสตร์ใหม่ในการเอาชนะลาว คือ นโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า ขณะที่ชนชั้นปกครองไทยบางกลุ่มก็แสดงทัศนคติถูกเหยียดหยามคนลาว แต่ความคิดดังกล่าวก็ไม่อาจต้านกระแสหลักของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้ดียิ่งขึ้นไปได้

หลังสงครามสงบใหม่ ๆ หนังสือพิมพ์ไทยเริ่มลงข่าวการกระชับสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมากขึ้น มีข่าวการไปเยือนลาวของนักดนตรีไทย นาโดยวงคาราบาว คาราวาน ฯลฯ ตามด้วยคณะของคุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ แต่ภาพลักษณ์ของลาวยังไม่ได้เป็นบวกมากนัก ยังคงมีภาพของผู้กระทำผิด รุกล้ำอธิปไตยของไทย และไม่ยอมเจรจาดี ๆ มักจะบิตพลั่วและดื้อแพ่งไม่ยอมรับผิดชอบ

แต่หลังจากนโยบายเปลี่ยนสนามรบไปเป็นตลาดการค้าของพล.อ.ชาติชายถูกประกาศ ข่าวเกี่ยวกับลาวในประเด็นเศรษฐกิจก็เริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อปลายเข้าต้นปีพ.ศ. 2532 หนังสือพิมพ์เริ่มลงข่าวเกี่ยวกับการสร้างสะพานมิตรภาพ ตามด้วยข่าวนายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศกระชับมิตรภาพกัน โดยไม่สัมพันธ์ถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้วย และช่วงนี้เอง หนังสือพิมพ์ไทยเริ่มเห็นภาพลักษณ์ของลาวในมุมมองใหม่ คือในฐานะแหล่งลงทุนทางการค้าและแหล่งผลประโยชนทางเศรษฐกิจ โดยที่อุปสรรคและความไม่ไว้วางใจทางด้านลัทธิการเมือง ความเป็นสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ที่หนังสือพิมพ์ไทยโจมตีในช่วงที่ผ่านมา เริ่มจะไม่เป็นอุปสรรคอีกต่อไป เมื่อผลประ

โยชน์ทางเศรษฐกิจหน้า

3. ช่วงหลังกระชับสัมพันธไมตรี (พ.ศ.2533-2537)

หลังจากการกระชับสัมพันธหลังสงครามด้วยนโยบายด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวก็ดีขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าคณะกรรมการร่วมชายแดนไทย-ลาวจะยังไม่สามารถหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาชายแดนได้ แต่การเสด็จเยือนลาวครั้งประวัติศาสตร์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็ทำให้ความสัมพันธ์ไทย-ลาวพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว

วิทยุแห่งชาติของลาวได้แถลงในเดือนมีนาคมของปีพ.ศ. 2533 ว่า การเยี่ยมชมดังกล่าว "สร้างเงื่อนไขให้แก่การปรับปรุงและเสริมสร้างสัมพันธมิตรภาพและความสนิทสนมรักใคร่กันฉันท์บ้านพี่เมืองน้องระหว่างประชาชนของสองชาติลาว-ไทยให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น"¹

เหตุการณ์เปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เมื่อเดือนเมษายนของปีพ.ศ. 2537 ยิ่งตอกย้ำมิตรสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้กระชับยิ่งขึ้น นับเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดในยามที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ ดังเช่นที่ บุนเกิด สังสมลัก² สะท้อนเอาไว้ว่า

"นี่ถือว่างปีประวัติศาสตร์แท้ ๆ ในการสัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวกับประเทศไทย เกือบจะมีในอดีตที่ผ่านมาว่าการสัมพันธ์ได้ขึ้นถึงระดับสูงสุดในปี 1994 นี้ มันแสดงออกอยู่บ่อยว่า (ตรงที่ว่า) ได้มีการแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างประมุขรัฐผู้นำสองประเทศ ในปีที่เองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้ามหาชีวิต แห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้ไปเยี่ยมสยามประเทศลาว ซึ่งเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ไม่เคยมีมาเวลายาวนาน และทางพระบาทสมเด็จพระเจ้า

¹มานะ มาลาเพชร, "ลาว", เอเซียรายปี 2534/1991 กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

²บุนเกิด สังสมลัก, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว กับแนวทางความร่วมมือในการศึกษาวิจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม, เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "แนวทางการวิจัยลาวศึกษาในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2537, หน้า 37-38.

มหาชีวิตของไทยก็ว่าได้เสด็จไปต่างประเทศมาเกือบ 30 ปีแล้ว แต่ไปประเทศลาว ทางประเทศลาวและประชาชนคงจะถือว่านี่คือเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เขาควรจารึกไว้

"นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์อีกอันหนึ่ง ก็แม่่นพวกเขามิซัว (สะพาน) ข้ามแม่น้ำของ (โขง)... เป็นความหมายที่ส่งแสงให้การสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนี้ยังแจ่มใสในอนาคต เพราะว่าว่าเงาของขั้วสัมพันธ์นี้ นอกจากจะเป็นความหมายทางด้านจิตใจ ความหมายที่จะสร้างความผูกพันระหว่างประชาชนชาวไทยกับประชาชนชาวลาว ที่มีความอึดแน่นกันมาแต่โบราณกาลแล้ว ยังจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ และกระเป็นการเชื่อมโยงการช่วยเหลือต่าง ๆ ระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้"

จากสถานการณ์ความสัมพันธ์ไทยลาวที่ดูแจ่มใสทั้งในด้านมิตรภาพและเศรษฐกิจนี้เอง ทำให้ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยมีความเป็นบวกมากขึ้น นอกจากหนังสือพิมพ์ไทยจะให้ความสำคัญสัมพันธ์อันงอกงามของสองประเทศและการเปิดช่องทางทางเศรษฐกิจแล้ว หนังสือพิมพ์ไทยยังสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงภายในของลาว ที่มีการปรับปรุงระบอบการเมืองและเปิดประเทศมากขึ้น รวมทั้งปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ในโลกเสรีนิยมเช่น สหรัฐอเมริกามากขึ้นอีกด้วย

ในส่วนของการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว หนังสือพิมพ์ไทยก็สะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพระหว่างสองประเทศที่งอกงามขึ้นมาอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์เช่นกัน และแสดงให้เห็นว่าสะพานแห่งนี้จะเป็นสัญลักษณ์ของความร่วมมืออันดีต่อไปในอนาคตด้วย

จากการเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวและภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์เป็นช่วง ๆ จะเห็นได้ว่า ทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง จึงได้ข้อสรุปว่าตัวแปรด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว มีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย

ภาพลักษณ์ของลาวกับแว่นกรองแสงของหนังสือพิมพ์ไทย

การวิจัยเรื่อง "ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย: เปรียบเทียบระหว่างปีพ.ศ. 2528-2537" ตอกย้ำแนวคิดด้านสื่อสารมวลชน เรื่องการสร้างความเป็นจริงของสื่อมวลชน ว่าเนื้อหาของสื่อมวลชนนั้นเป็น "ความจริงที่ถูกสร้างขึ้น" มากกว่าจะเป็นการสะท้อนความจริงที่เกิดขึ้นในสังคม

เช่นในงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่าเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไทยสร้างแบบฉบับ (stereotype) บางประการของคนลาวในความรู้ของคนไทย เช่น การไม่เห็นภาพของคนลาวที่เป็นประชาชนธรรมดา แต่แทนภาพเหล่านี้ด้วยการกล่าวถึง "ผู้อพยพชาวลา" ในฐานะผู้สร้างภาระให้แก่ประเทศไทย ในฐานะคนที่ไม่รักชาติบ้านเกิด เป็นต้น

นอกจากนี้ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไทยที่กล่าวถึงชาวลาวและประเทศลาว ยังจำกัดอยู่ในแวดวงของบุคคลระดับสูง ในแวดวงการเมือง การทหารของลาว และหนังสือพิมพ์ไทยยังเป็นผู้สร้าง หรือตอกย้ำภาพลักษณ์บางประการเกี่ยวกับคนลาว ซึ่งส่วนมากจะเป็นภาพลบ เช่น เป็นศัตรู ยาอกจน ด้อยพัฒนา ฯลฯ

และสาเหตุที่ทำให้ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทยปรากฏออกมาดังที่อภิปรายไว้ในผลการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ดังนี้

-หนังสือพิมพ์ไทยกับแนวคิด เรื่องชาติพันธุ์นิยม: ลักษณะเฉพาะของไทย-ลาว

ในงานวิจัยในโลกตะวันตกหลายชิ้นได้ข้อสรุปว่า หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะตอกย้ำอุดมการณ์ "ชาติพันธุ์นิยม" หรือความเหนือกว่าชาติพันธุ์อื่นของคนผิวขาว โดยมักจะพบว่า การรายงานข่าวเรื่องของคนต่างชาติ ต่างเผ่าพันธุ์มักจะมีแนวโน้มที่จะให้ภาพในทางลบ

ผลการวิจัยเรื่องภาพลักษณ์ของลาว ปรากฏแนวโน้มแบบเดียวกัน คือ ภาพลักษณ์ของลาวเป็นลบโดยส่วนมาก แหล่งข่าวที่เป็นคนลาวก็ได้รับการสัมภาษณ์น้อยกว่า อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า จะนำผลการวิจัยชิ้นนี้สรุปไปสู่แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยม (racism) แบบตะวันตกไม่ได้

เพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวมีลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ และความรู้สึกเหนือกว่าลาวของไทย ก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยเฉพาะแอบแฝงมาอยู่ในคำว่า "บ้านพี่เมืองน้อง"

ในการแบ่งแยกและสร้างความรู้สึกเหนือกว่าของไทย อาจมีรากฐานมาจากอคติทางชาติพันธุ์ในสมัยที่อาณาจักรล้านช้าง (ซึ่งกินอาณาบริเวณครอบคลุมสองฝั่งแม่น้ำโขง รวมถึงภาคอีสานในปัจจุบัน) เคยตกเป็นประเทศราชของไทยในบางช่วงเวลาประวัติศาสตร์ เช่นสงครามระหว่างไทยและลาวล้านช้างในปีพ.ศ. 2319 และพ.ศ. 2321 เป็นการขยายอำนาจของไทยออกไปยังอาณาจักรลาวในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และตามมาด้วยสงครามเจ้าอนุเวียงจันทน์ในสมัยรัชกาลที่สาม ความสัมพันธ์เช่นนี้เอง ที่มีผลต่อความรู้สึกของคนไทยและคนลาวอย่างรุนแรงและต่อเนื่องยาวนาน

หลังสงครามเจ้าอนุวงศ์สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2371 ผู้ปกครองไทยยังแสดงความเหนียวและยังชิงชังลาว ดังปรากฏในพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ในปีพ.ศ. 2408 ที่ประกาศห้ามคนไทยเล่นแคว่ลาว

"ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่สู้งาม ไม่คู่ควรที่การเล่นอย่างลาวมาเป็นพื้นเมืองไทย ลาวแคว่เป็นข้าของไทย ไทยไม่เคยเป็นข้าลาว จะเอามาเป็นพื้นเมืองไทยไม่สมควร"¹

อย่างไรก็ตาม การดูถูกความเป็นลาวยังอาจสืบสาวไปได้ไกลกว่านี้ ตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังเช่นที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์² กล่าวไว้ว่า หากเรายอมรับว่า วรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคมที่วรรณกรรมนั้นถูกสร้างขึ้นมา แต่กระจกนี้มิได้สะท้อนให้เราเห็นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่สำคัญได้แก่ สะท้อนให้เห็นความรู้สึกในจิตใจของคน เห็นค่านิยมบางเรื่องของผู้คนสมัยนั้น

ดังเช่นทัศนคติของนางวันทอง (หญิงไทย) กล่าวต่อนางลาวทอง (หญิงลาว) ในบทเสภา

¹ทวีศิลป์ สิววัณณะ, "การรับรู้เรื่องลาวในพงศาวดารและแบบเรียนไทย", สังคมศาสตร์ปริทัศน์: ก.ค.-ธ.ค. 2535, หน้า 106-116.

²นิธิ เอียวศรีวงศ์, ปากแควและเขวเรือ, กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2537, หน้า 6-7.

ขุนช้างขุนแผน ตอนที่พลายแก้วได้นางลาวทองเป็นภรรยา แล้วพากลับบ้านจนทางให้นางวันทองทิ้งหวังว่า

"พอดีลาวขาวขี้ขึ้นหน้าลอย แม่จะต้อยเอาเลือดลงล้างตีน"

"นี่ลาวทองก่อนเจรจา ยากินกึ่งกำกอบจะตบมัน"¹

จะเห็นว่าน่าเสียดายแทนอง เชิงถูกคนลาวมีมาตั้งแต่สมัยยุคประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ถ้อยคำหรือประเยศในหนังสือพิมพ์ไทยที่สะท้อนความต้อยกว่าของลาวยังคงมีให้เห็นอยู่เสมอในช่วงเวลาของการศึกษาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนช่วงสงครามบ้านร่มเกล้าปีพ.ศ. 2531 จะพบว่า หนังสือพิมพ์ไทยใช้คำกล่าวถึงลาวที่แฝงนัยดูถูกไว้อย่างชัดเจน เช่น "ขี้ข้า" เคยเป็นขี้ข้าไทยมาก่อน เดียวนี้เป็นขี้ข้าฝรั่งเศส หรือแนวคิดที่ปรากฏในการเฝ้าภาพลักษณ์ของความยากจน ต้อยพัฒนา

แต่ที่น่าสนใจก็คือ ความคิดในเชิงดูถูกลาวที่มันยแอบแฝง และเห็นได้ชัดที่สุดจากภาพลักษณ์ที่ดูดี นั่นก็คือ "ความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง" ซึ่งดูผิวเผินเหมือนกับจะสะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพและความผูกพันอันแน่นแฟ้นมาแต่ประวัติศาสตร์ แต่ลึก ๆ แล้วแฝงความดูถูกและความต่ำกว่าของชาติพันธุ์ลาวในสายตาคนไทยอยู่ด้วย เช่น การปรากฏของคำว่า "น้องลาว" "น้อง ๆ ลาว" และความเป็น "พี่ใหญ่" ของไทยในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ จนทางเฝ้าภาพ "บ้านพี่เมืองน้อง" ไม่ได้เป็นภาพลักษณ์ที่ดีที่เท่าเทียมกันระหว่างสองประเทศ ดังเช่นที่มีผู้แสดงทรรศนะต่อภาพลักษณ์เช่นนี้ไว้สองคน คนแรกคือ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช² ซึ่งกล่าวไว้หลังจากเขียนถึงนิทานพื้นบ้านของลาวไว้เรื่องหนึ่งว่า

"พูดกันมานานนักหนาจะเป็นร้อยกว่าปีเข้าไปแล้ว ยิ่งพูดกันไปเท่าไร ความเข้าใจยิ่งเกิดว่า ลาวนั้นเป็นคุณสมบองน้องคุณสมชายอยู่นั่นเอง...นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ลงเป็นลาว

¹คึกฤทธิ์ ปราโมช, มรว., ขุนช้างขุนแผน ฉบับอ่านใหม่, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามรัฐ, 2532, หน้า 279.

²คึกฤทธิ์ ปราโมช, มรว., "ชอยสวนพลู". สยามรัฐ: 7 พ.ย.2533, หน้า 9.

เสียอย่างหนึ่งแล้ว จะต้องหย่อนกว่าไทยในทุกทาง ไม่ว่าจะ เป็นสติปัญญาหรือความฉลาด
 สามารถในการทำงาน ไม่ว่าจะ เป็นอย่างใด ไทยจะต้องเหนือกว่าไปเสียทุกทาง

"คนที่มักพูดเรื่องบ้านพี่เมืองน้องระหว่างไทยกับลาวนี้ ว่าโดยทั่วไปก็ไม่ใช่คนเล็กคนน้อย
 หรือเป็นคนด้อยการศึกษาแต่อย่างใด และพูดไปโดยมีเจตนาธรรมที่จะทำให้เกิดมิตรภาพระหว่าง
 ลาวกับไทยเป็นแน่นอน แต่ถ้าเราพิจารณาจากคุณนี้ดูดี ๆ แล้ว ท่านบอกไปว่าเมืองไทยกับเมือง
 ลาวเป็นบ้านพี่เมืองน้อง แต่ถ้ามองให้ลึก ๆ รู้สึกว่าท่านจะไม่จริงใจกับลาวเท่าไรนัก"

คนลาวเองก็มีความรู้สึกไม่ค่อยดีนักต่อคำว่า "บ้านพี่เมืองน้อง" ในความหมายของไทย คือ
 ในทรรศนะของคนลาว ทั้งสองประเทศเป็นบ้านพี่เมืองน้องก็เพราะมีบรรพบุรุษมีรากเหง้ากำเนิด
 มาจากเผ่าพันธุ์เดียวกันตามประวัติศาสตร์ แต่การพูดถึง "พี่น้อง" ทำให้เกิดความเข้าใจผิดกัน

"คำว่าพี่น้องสำหรับคนลาว แม่นถื่อว่าญาติพี่น้อง มีความเสมอภาคกัน ชักแพงกัน นีบ
 ถือกัน แต่ทางภาษาไทยถื่อว่า "พี่" คือ "อ้าย" เป็นผู้ใหญ่กว่า "น้อง" ก็เป็นผู้น้อง จนแง่ของ
 นักวิชาการหรือภาษาของประเทศไทยว่าทางนี้เป็นอ้าย ทางนั้นเป็นน้อง ความจริงแล้วมีอะไร
 ยืนยันว่าผู้ใดเป็นอ้ายเป็นน้อง แม่นเขาเป็นญาติ-ติ-พี่น้องกัน อันกลัซชิดฮ่อมเลือดเนื้อเชื้อไข
 อันเดียวกัน ซึ่งบางครั้งการเปลือออกมาว่าผู้หนึ่งต้องเป็นอ้าย ผู้หนึ่งต้องเป็นน้อง ก็เอ็ดให้เกิด
 ความรู้สึกที่บ่เสมอภาคต่อกัน"¹

ดังนั้น แนวคิดที่ไทยมีความรู้สึกเหนือกว่าลาว รู้สึกว่าลาวเป็นชาติพันธุ์ที่ต่ำต้อยด้อยกว่า
 จึงเป็นความคิดที่เนื่องมาแต่ประวัติศาสตร์ระหว่างสองประเทศ และได้รับการตอกย้ำจนถึงปัจจุบัน
 โดยการแผงนัยไว้ในการผลิตซ้ำของหนังสือพิมพ์ไทย

-หนังสือพิมพ์ไทยกับแนวคิดเรื่องชาตินิยมและการโฆษณาชวนเชื่อ

นอกจากความรู้สึกเหนือกว่าชาติอื่น คือลาวแล้ว การปลูกฝังความคิดรักชาติและชาตินิยมยัง

¹บุญเกิด สังสมลัก, อ่างแล้ว, หน้า 40-41.

พบในหนังสือพิมพ์ไทยด้วย โดยเฉพาะในช่วงสงคราม ซึ่งเป็นการปลุกระดมผู้อ่านให้เกิดความรักชาติและความเป็นไทย ดังนั้น แนวคิดแบบนี้จึงทำให้เกิดการสร้างภาพของความเป็นศัตรูให้แก่ลาวไปโดยปริยาย ในช่วงสงครามพิพาทข้ามร่มเกล้า ดังเช่นที่ Michael Traber และ Ann Davies¹ กล่าวไว้ว่า ที่หนังสือพิมพ์รายงานข่าวสงครามบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เพราะ

“ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะหนังสือพิมพ์ได้รับแรงกดดันจากรัฐบาลหรือกองทัพ แต่อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะในยามสงคราม แม้กระทั่งนักหนังสือพิมพ์ก็ต้องมีเลือดรักชาติด้วย...ความรักชาตินั้น ทำให้หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวจากสองด้านไม่เท่ากัน และหากจะนำเสนอข่าวของฝ่าย "ศัตรู" ก็มักจะกล่าวหาว่าเป็นการ เสนอข่าวชวนเชื่อเสมอ”

โดยทั่วไป สื่อมวลชนไม่ให้ความสำคัญของคนยากจน คนอ่อนแอและคนไม่มีปากเสียงอยู่แล้ว ในกรณีข่าวสงคราม จึงพบว่าแม้แต่เรื่องของนักการเมืองและผู้ประท้วงที่เป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างภาพลักษณ์ของศัตรู เพราะยิ่งเรารู้เรื่องราวของศัตรูน้อยเท่าไร การสร้างภาพลักษณ์แบบที่เราต้องการให้เขาเป็นก็ยิ่งง่ายมากขึ้นเท่านั้น

ภาพลักษณ์ของลาวในช่วงสงคราม หรือในช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศขัดแย้งและเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจ จึงถูกหนังสือพิมพ์ไทยสร้างแบบฉบับของศัตรู (stereotyping the enemy) หรืออีกนัยหนึ่ง ใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อ (ดังที่เสถียร เขยประทับกล่าวไว้ว่าทุกประเทศในโลก ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองแบบใด ต่างใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการจูงใจเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งด้วยกันทั้งนั้น)² และผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าภายใต้แนวคิดชาตินิยม หนังสือพิมพ์ไทยได้ใช้เทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อหลายประการในการสร้างภาพลักษณ์ของลาว

เมื่อเทียบจากเทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อที่บรมะ สตะเวทิน³ กล่าวไว้ ในกรณีภาพลักษณ์ของ

¹Michael Traber and Ann Davies, อ้างแล้ว, หน้า 7-10.

²เสถียร เขยประทับ, อ้างแล้ว, หน้า 173.

³บรมะ สตะเวทิน, อ้างแล้ว.

ลาว หนังสือพิมพ์ไทยใช้เทคนิคดังนี้

-การสร้างแบบฉบับ หนังสือพิมพ์ไทยสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน ด้วยวิธีการนี้ โดยตอกย้ำให้คนอ่านรู้สึกว่ ลาวเป็นชาติที่ด้อยกว่า เป็นน้อง เป็นศัตรู เป็นผู้รุกรานแผ่นดินไทย เป็นผู้กระหายสงคราม

-การตั้งสมณานาม หนังสือพิมพ์ไทยหาชื่อมาเรียกแทนคนลาวที่ตนต้องการสร้างให้เกิดภาพลักษณ์ เพื่อให้คนอ่านเกิดมโนภาพไปตามนั้น เช่น "สี่สะพานจอมช่างพูด" "ลาวแดง" "ลาวอพยพ" เป็นต้น

นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ไทยยังได้ใช้วิธี Selection โดยการเลือกสรรเสนอแต่ความจริงบางด้านที่มีประโยชน์ต่อการสร้างภาพลักษณ์ของลาว โดยนำเสนอภาพด้านอื่น ๆ ของลาวน้อยมาก รวมทั้งวิธี Reputation คือการตอกย้ำภาพลักษณ์เดิมอยู่บ่อย ๆ เช่น ภาพของความด้อยพัฒนา ยากจน เป็นบ้านพี่เมืองน้อง เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ไทย นอกจากจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการนำเสนอภาพลักษณ์ ที่มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โดยเห็นว่าสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาวเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์ในหนังสือพิมพ์แล้ว ยังพบว่า ภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ สะท้อนแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยมอันเนื่องมาแต่ประวัติศาสตร์ไทย-ลาว สะท้อนให้เห็นแนวคิดชาตินิยม และวิธีการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งเป็นเบื้องหลังของภาพลักษณ์ที่ปรากฏดังกล่าว เพื่อตอกย้ำความจริงที่ว่าหนังสือพิมพ์มิได้เป็นเพียงกระจกสะท้อนความจริงในสังคม แต่ยังเป็นผู้สร้างความจริงขึ้นในโลกแห่งการรับรู้ของผู้อ่าน และชี้ให้เห็นว่า ในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับชาวต่างชาติในหนังสือพิมพ์ของชาติใดชาติหนึ่ง มักจะเห็นภาพของชนชาติอื่นบิดเบือนไปจากความเป็นจริงเสมอ

ชาติพันธุ์นิยม ชาตินิยม และความสัมพันธ์ไทย-ลาว

ในฐานะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย

-ชาติพันธุ์นิยม

-ชาตินิยม

-ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว

การนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับลาว

ในหนังสือพิมพ์ไทย

ผลการวิจัยที่สะท้อนภาพลักษณ์ของชาวลาวและประเทศลาวในช่วงครึ่งทศวรรษแรก และครึ่งทศวรรษหลัง ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นภาพที่ตื้นเขินในรอบสิบปีที่ผ่านมา ซึ่งให้เห็นว่า เหตุการณ์ด้านความสัมพันธ์ไทยลาว เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย คือ เมื่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวอยู่ในสถานการณ์ที่ตึงเครียด ภาพลักษณ์ของลาวก็มักจะถูกสะท้อนออกมาเป็นลบเสียโดยมาก แต่เมื่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวเริ่มกระเตื้องขึ้น ภาพลักษณ์ของลาวก็มีความเป็นบวกมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาวแล้ว ยังพบตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของลาว โดยเฉพาะตัวแปรที่งานวิจัยชิ้นนี้สนใจ คือ "ชาติพันธุ์นิยม"

แม้ความเปลี่ยนแปลงของภาพลักษณ์จากลบไปสู่อบวก โดยหลักแล้วจะเปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว แต่ผลการวิจัยก็พบว่า แม้ในช่วงครึ่งทศวรรษหลัง ภาพลักษณ์ของลาวที่เป็นลบบางภาพก็ยังคงดำรงอยู่เช่นเดียวกับครึ่งทศวรรษแรก เช่น ภาพลักษณ์ของความโหดร้าย เริ่มนุชยธรรม, ไม้ไผ่วางใจไทย, ด้อยพัฒนา, ขอความช่วยเหลือของไทย, เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอื่น, ใจและด้อยกว่าไทย, ชอบลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย เป็นต้น (จากตาราง 5.5)

ภาพลักษณ์ด้านลบที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งในช่วงปีพ.ศ. 2528-2532 และปีพ.ศ. 2533-2537 แต่ไม่ได้ลดลงไปตามสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีแนวโน้มว่าจะดีขึ้น

ซึ่งให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาว ไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ของลาวในหนังสือพิมพ์ แต่ยังมอิทธิพลของแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยมที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกของคนไทยที่เห็นว่าตนเหนือกว่าคนลาวมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์

ความคิดและทัศนคติของคนไทยดังกล่าว สะท้อนออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยเช่นเดียวกัน เช่น ในช่วงสงครามพิพาทชายแดนบ้านร่มเกล้าในปีพ.ศ. 2531 แม้สถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวจะตึงเครียด และภาพลักษณ์ของลาวจะปรากฏออกมาเป็นลบ แต่การเลือกใช้ถ้อยคำของหนังสือพิมพ์ที่เข้เรียกชื่อประเทศลาว ก็สะท้อนทัศนคติและแง่คิดที่เกินเลยข้อเท็จจริงของการนำเสนออย่างชัดเจน เช่น "รัฐบาลแถลงการณ์ด่วน อัดลาวหนัก บิดพลิ้วเจรจา" หรือ "แฉลาวร้อยเล่ห์ตริวนทุกวิถีทาง"

และแม้หัวข้อของหนังสือพิมพ์ไทยจะสะท้อนให้เห็นความด้อยกว่าของลาวบ่อยครั้ง เช่น ลาวต้องการข้าวเหนียวจากไทย ลาวขาดแคลนข้าวหนัก หลวงพระบางอดหนัก ลาวฉวนตติ กลุ่มชาติที่อดอยากที่สุด ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงตามสถานการณ์ แต่ก็มีบางหัวข้อ ที่สถานการณ์จริงไม่ได้สะท้อนความด้อยพัฒนาหรือยากจนขาดแคลนของลาว แต่หนังสือพิมพ์ไทยก็สะท้อนให้เห็นความเหนือกว่าของไทยในความรู้สึกของตน

เช่น กรณีการพาดหัวข่าวการเดินทางไปเยือนมิตรประเทศของทั้งไทยและลาว ซึ่งเนื้อหาเป็นเรื่องราวของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ไม่ได้มีเนื้อหาในการนำเสนอภาพความยากจนหรือด้อยพัฒนา หนังสือพิมพ์ไทยก็ยังเลือกใช้คำในหัวข่าวว่า "บักจู้บกุลาวพบ สีสะหวาด" "สุบิณยกกองทัพธุรกิจลุยลาว" "บัวหลวงบุกอินโดจีน" "ทหารไทยขยายปีกเวียดนาม" ซึ่งคำที่ขีดเส้นใต้ล้วนเป็นการสะท้อนความรู้สึกเหนือกว่าในการได้ไปเหยียบย่ำแผ่นดินลาว ในขณะที่เมื่อหนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวผู้นำลาวมาเยือนไทย ก็ไม่ได้ใช้คำที่แสดงถึงการแผ่แสนยานุภาพดังกล่าว เช่น "ผู้แทนลาวบินถึงไทย" "สีสะหวาดปากหวานมาไทย" "ทองไหลมาไทยอีก"

นอกจากนี้ยังพบว่า ในช่วงสงครามบ้านร่มเกล้า หนังสือพิมพ์ไทยยังใช้คำกล่าวถึงลาวที่แฝงนัยดูถูกเว้อย่างชัดเจน เช่น "ซี้ซ่า" ซึ่งบ่งบอกนัยทางประวัติศาสตร์ว่า ลาวเคยเป็นเมืองขึ้นของไทยมาก่อนอีกด้วย

แนวคิดชาติพันธุ์นิยมที่มีอิทธิพลต่อหนังสือพิมพ์ไทยในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาว ที่น่าสนใจอีกตัวอย่างหนึ่ง ก็คือ เสนอผ่านภาพลักษณ์ของ "ความเป็นบ้านที่เมืองน้อง" แม้อุบัติการณ์ทัศนคติเช่นนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงมิตรภาพและความผูกพันของสองประเทศมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ แต่เนื่องจากเหตุถึงพี่น้องคราวใด ไทยก็มักจะเป็นพี่ใหญ่เสมอ และคำว่า "น้องลาว" ก็ปรากฏอยู่บ่อย ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น "เผยช่วงบั้น ส่งข่าวเหนียวให้เมืองน้องมูลค่า 47 ล้านบาท" ก็แสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่าของไทยอีกเช่นกัน

แนวคิดชาติพันธุ์นิยม ยังได้รับการสนับสนุนจากแนวคิด "ชาตินิยม" ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบของลาว โดยเฉพาะในช่วงการนำเสนอข่าวสงคราม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ต้องปลุกระดมเลือดรักชาติให้เกิดขึ้นในหมู่คนไทย และระดมความเกลียดชังไปยังศัตรู เช่น จากหัวข่าว "ทหารไทยขุดติเยียม รุกรบไล่ลาวแตกกระเจิง บิ๊กจ๊อดย่ำที่คืนให้ได้" สะท้อนให้เห็นว่า ในกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ของลาวให้เป็นลบ และต่อยกว่า การสร้างภาพลักษณ์ของไทยให้เป็นบวกและเหนือกว่ามักจะมาควบคู่กันอย่างได้ผล

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดชาติพันธุ์นิยมและชาตินิยมสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีอิทธิพลต่อการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทย แม้แนวคิดชาติพันธุ์นิยมจะฝังรากลึกอยู่ในประวัติศาสตร์ไทยมานานแล้วจนปรากฏออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์ แต่แนวคิดชาตินิยมก็เป็นตัวกระตุ้นให้แนวคิดชาติพันธุ์นิยมปรากฏชัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีสื่อมวลชนถูกใช้ เป็นเครื่องมือในการปลุกระดมความรักชาติในบางสถานการณ์ เช่นยามสงคราม จะเห็นได้ว่าทั้งแนวคิดชาตินิยม และแนวคิดชาติพันธุ์นิยมจะปรากฏอย่างเข้มข้นมากเป็นพิเศษ ดังนั้น นอกจากจะเป็นอคติที่ฝังอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว บางครั้งแนวคิดชาติพันธุ์นิยมก็ถูกสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนแนวคิดชาตินิยมด้วยเช่นกัน

โดยสรุป งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า แนวคิด เรื่องชาติพันธุ์นิยมมีอิทธิพลในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับลาวในหนังสือพิมพ์ไทยจริง ซึ่งเป็นตัวชี้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นตัวสะท้อนแนวคิดและทัศนคติบางประการของคนในสังคม และต่อยกว่า เสนอภาพลักษณ์และแบบฉบับของคนลาว

ภาพลักษณ์ของประเทศลาวและชาวลาวที่จะเกิดขึ้นในใจผู้อ่าน จากการนำเสนอข่าว

เกี่ยวกับประเทศลาวของหนังสือพิมพ์ไทยโดยหลักใหญ่แล้ว จะถูกสร้างขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาว แต่ปัจจัยนี้ไม่ใช่ เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนอ เรื่อง เกี่ยวกับลาวของหนังสือพิมพ์ไทย

แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยมก็เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการเลือกสรร สร้างภาพ หรือตอกย้ำภาพของชาวลาวและประเทศลาวบนหน้าหนังสือพิมพ์ โดยมีแนวคิดชาตินิยมช่วยสนับสนุนแนวคิด "ชาติพันธุ์นิยม" ในการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบบางประการของลาว จะพบแนวคิดชาตินิยมอย่างชัดเจนในการเสนอข่าวช่วงสงคราม ในขณะที่การนำเสนอข่าวประเด็นอื่น ในช่วงเวลาอื่น ๆ หนังสือพิมพ์ไม่ได้สะท้อนแนวคิด

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยชั้นนี้ศึกษาภาพลักษณ์ของลาวจากหนังสือพิมพ์กลุ่มตัวอย่างเพียง 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐและสยามรัฐ แม้จะได้ภาพรวมที่ตอบคำถามวิจัยได้ แต่ผู้วิจัยเชื่อว่า หากมีกลุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์ไทยหลากหลายกว่านี้ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์แนวธุรกิจซึ่งเกิดขึ้นมาหลายชื่อฉบับในยุคหลัง ภาพลักษณ์ของลาวที่ได้ อาจจะหลากหลายและชัดเจนมากขึ้น

2. งานวิจัยชั้นนี้ เน้นศึกษาภาพลักษณ์ของชาวลาวและประเทศลาวจากเอกสาร คือข้อความในหนังสือพิมพ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเท่านั้น มิได้ศึกษาภาพลักษณ์ของลาวในสายตาของคนไทย หรือผู้อ่านหนังสือพิมพ์ และไม่ได้ทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ทัศนคติต่อประเทศลาวและชาวลาวของแหล่งข่าว หรือบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และนักข่าว ซึ่งอาจจะช่วยให้เห็นที่มาของภาพลักษณ์ของลาวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยได้ชัดเจนมากขึ้น